

Kommunledningskontoret
Crister Blüme

Förstudierapport

Dalsland Trail

Sammanfattning

Vandringsturismen har en målgrupp som passar Dalsland och dess profilering som en outdoordestination mycket väl. Att skapa en sammanhängande vandringsled runt hela Dalsland är något som skulle sätta Dalsland på vandringskartan. Därför har det varit mycket intressant att undersöka förutsättningarna för att genomföra detta. När vi har tittat på förutsättningarna för en sammanhängande vandringsled runt hela Dalsland har vi utgått ifrån följande principer:

- **Kommersiell.** Det är viktigt att leden kan ge turistekonomisk effekt.
- **Samlokalisering.** Använda så mycket redan befintlig och skött led som möjligt, för att hålla nere bygg, drift och underhållskostnader.
- **Så lite onödig logistik och miljöpåverkan som möjligt.** Transporten till och från ledens olika delar är en servicefaktor och något som har stor betydelse för besöksnäringens miljöpåverkan.

Vi har genom att identifiera befintliga leder och huvudmän tittat på alternativ för att knyta samman dessa så de blir intressanta för att vandra, samtidigt som det måste finnas service och transportlösningar längs vägen.

Förstudien har visat att det i dagsläget inte är möjligt att skapa en sammanhängande led utifrån de krav som ställs. Förstudien har därför tittat på förslag på utvecklingsalternativ i specifika områden där det finns goda förutsättningar för att utveckla vandringsturismen i Dalsland. Förslagsvis då under samlingsbegreppet Dalsland Trails i stället för Dalsland Trail.

Metodbeskrivning

Som referensmaterial i utvärderingsarbetet har vi utgått ifrån dokumenten Nationellt ramverk för vandringsleder samt Västkuststiftelsens, Turistrådet Västsveriges och Västra Götalandsregionens 18-punktslista för framtagning av vandringsleder.

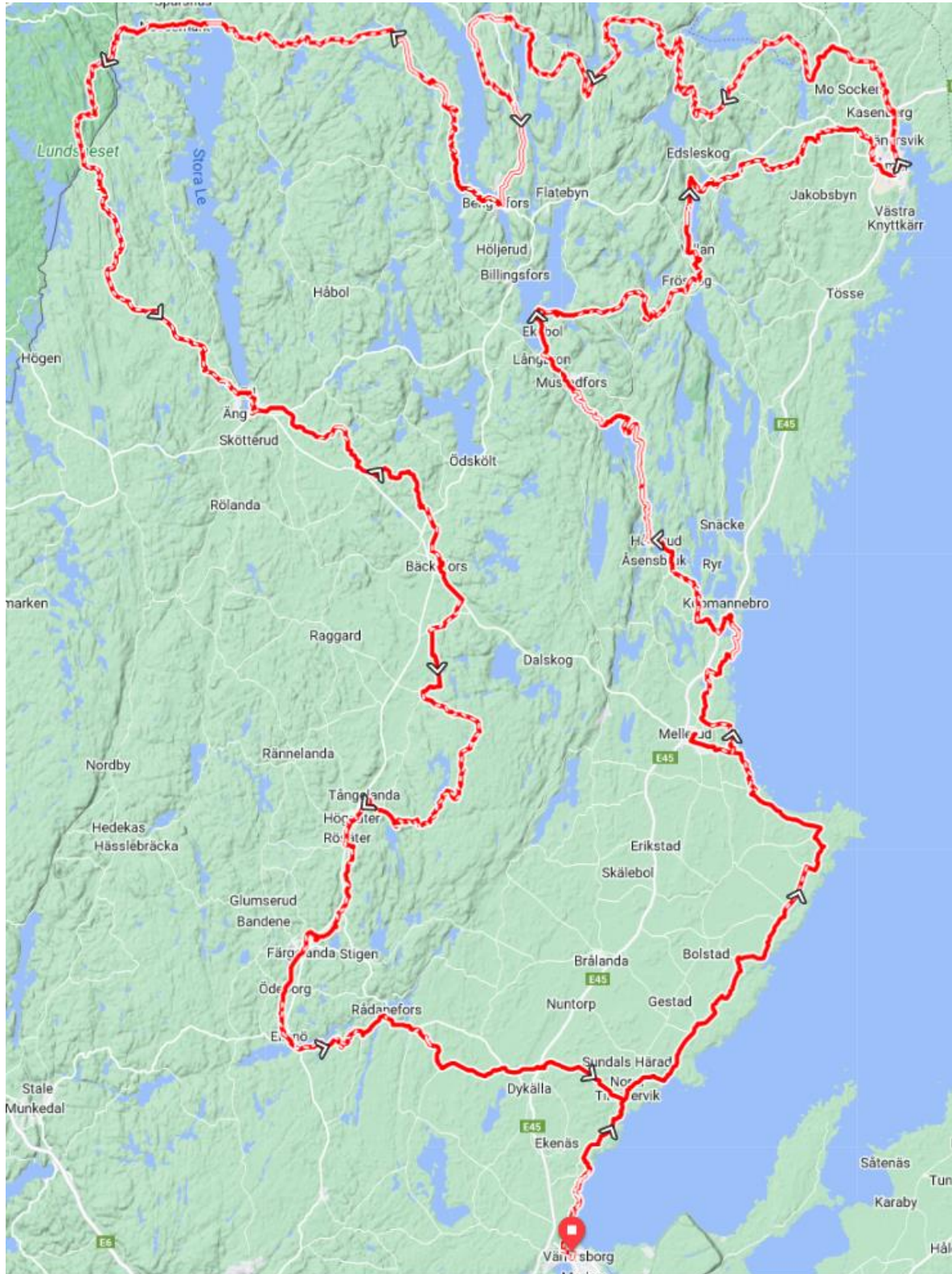
Framtagningen av analyserad sträcka

Vid analysarbetet har vi utgått ifrån en grovskiss baserad på en sammanställning av befintliga leder i Dalsland. Skissen och lederna har vi tagit fram genom möten med kommunala representanter och lokala föreningar med lokalkännedom kring de befintliga lederna i landskapet. Vi har även använt det vandringsledsmaterial som finns presenterat på turistsidan Dalsland.com.

Vi har vidare utgått ifrån följande tre grundprinciper när vi har tittat på de befintliga lederna samt vid sammankopplingen av dessa.

- Leden måste vara kommersiell. Det vill säga att det har varit viktigt att man tar hänsyn till ledens turistekonomiska effekt. Besökarna måste kunna erbjudas service och möjligheten att generera pengar till lokalsamhället.
- Samlokalisering. En lång sammanhållen led måste baseras på så mycket befintlig och skött led som möjligt, för att hålla nere framtagningskostnader och framtida underhållskostnader.
- Logistiklösningar och så lite onödig miljöpåverkan som möjligt. Transportmöjligheterna till och från ledens olika delar är en servicefaktor och något som har stor betydelse för hur populär leden kommer bli. Logistiklösningar är även viktiga för att kunna minimera besökarnas miljöpåverkan.

Kartbilderna visar den föreslagna och analyserade sträckningen av en sammanhängande vandringsled runt hela Dalsland, Dalsland Trail.

Analys

Dalsland har en stor mängd fina och välskötta vandringsleder, de mest kända är Pilgrimsleden mellan Vänersborg och Edsleskog, lederna i Tresticklans Nationalpark samt lederna på Kroppefjäll. Vi konstaterar att dessa leder har en bra och långsiktig organisation och att lederna hålls öppna och är välmarkerade. Det vi däremot ser är att ingen av dessa leder erbjuder något större serviceutbud i form av boende eller matställe. Det innebär att besökarna måste bära med sig en stor del av den mat och utrustning som man förväntas behöva nyttja under vandringen. Det är vår bedömning att denna ledtyp inte är förenligt med vår målgrupp, och att det sannolikt minskar mängden potentiella besökare.

Kroppefjäll är ett undantag då Vandringsdestination Ragnerud redan i dag jobbar aktivt med att höja servicenivån i området.

När vi har tittat vidare på minder kända men ändå befintliga leder så har de oftast varit kommunala samhällsnära leder eller vandringsleder som förvaltas av föreningar eller byalag. Dessa leder är generellt också välskötta men saknar också turistservice. En fördel är att de ofta ligger i anslutning till ett samhälle och att tillgången på service finns tillgänglig där.

Stora områden med obefintlig ledinfrastruktur.

Ska man ta sig från Åmål till Bengtsfors, Bengtsfors till Ed, Ed till Färgelanda eller Färgelanda till Vänersborg saknas det idag befintliga vandringsleder på väldigt långa sträckor.

Lösningen på detta utan att skapa nya leder är att använda det befintliga vägnätet för att knyta samman de befintliga lederna. Tyvärr blir denna lösning allt för oattraktiv ur ett besöks- och vandringsperspektiv då de förutom att de går längs bilvägar även mer eller mindre helt saknar service.

Efter att vi har inventerat det befintliga ledbeståndet presenterar vi i stället för ett sammanhängande ledförslag de alternativ som vi anser vara bärkraftiga nog för att utvecklas, kvalitetssäkras och marknadsförs under begreppet Dalsland Trails.

Befintliga leder.

Från Vänersborgs centrum kan man via Pilgrimsleden och Storspåret redan idag ta sig hela vägen till centrala Åmål. Positivt är att sträckan Vänersborg – Mellerud - Åmål möjliggör att resa till och från med tåg. Tyvärr innehåller denna sträckning ytterst begränsat med service om man ser till fik, mat och boende. Det är möjligt att förbättra detta genom att inkludera andra leder längs vägen, leder som exempelvis Buterudsleden norr om Håverud och Ronjalederna runt Fengersfors.

För att höja attraktiviteten har vi i analysen valt att dela upp sträckan mellan Vänersborg och Åmål i två delsträckor. Pilgrimsleden mellan Vänersborg och Mellerud, längs Vänerkusten, kan marknadsföras som ett eget sträckalternativ. Sträckan mellan Mellerud och Åmål kan utökas med alternativ som Köpmannebroleden, Buterudsleden Vita spåret och Vandra i Ronjaland.

Tresticklans nationalpark är ett starkt varumärke och har ett välskyttat lednät med förgreningar till bland annat Halden, något som är intressant då det finns en färdig logistiklösning för återtransport via tåg. Kroppefjäll är också ett etablerat vandringsområde där man kan utgå ifrån både Högsäter och Dals Rostock. Området är välskyttat och välunderhållet.

Tresticklans nationalpark, Dals-Ed

Styrkor

- Tresticklans nationalpark har i egenskap av nationalpark ett starkt varumärke
- Många och välskötta ledalternativ

Svagheter

- Lågt serviceutbud
- Små möjligheter till turistekonomisk avkastning

Möjligheter

- I stort sett befintligt vandringslednät mellan Ed och Halden
- Stark vandringskultur i Norge.
- Att marknadsföra vandring till Sverige är något som skulle gynna Dals Ed och Dalsland
- Tågförbindelse mellan orterna

Hot

- Bristande underhåll på de norska lederna och oklar ledhuvudman på norska sidan.
- Svårare med samordning över nationsgränsen
- Minskade anslag till ledförvaltare kan leda till sämre underhåll

Pilgrimsleden och Storspåret, Mellerud - Åmål

Mellerud och Åmål är sammanlänkade via de befintliga lederna Pilgrimsleden och Storspåret. Dessa leder håller en god standard men har en väldigt låg servicenivå. Sträckan norr om Upperud kräver att gästen bär med sig både packning för övernattnig och förplägnad.

En utveckling av sträckan är att utveckla och väva in en planerad led som inkluderar Köpmannebro samt de befintliga lederna, Buterudsleden, Vita leden, Vandra i Ronjaland och delar av Unionsleden. En sådan utveckling skulle innebära att man adderar ett flertal platser med aktiviteter, service, mat och boende.

Exempel: **Adderade orter:** Köpmannebro, Håverud, Dals Långed och Fengersfors. **Adderade aktiviteter:** Rålsbuss, kanalbåt, Dalslands konstmuseum i Upperud, Akvedukten i Håverud och Not Quite i Fengersfors.

Styrkor

- Befintligt lednät mellan huvudorterna Mellerud och Åmål via Pilgrimsleden och Storspåret
- Turistcykelleden Vänerleden finns längs sträckan Åmål – Fengersfors – Dals Långed – Mellerud – Vänersborg något som möjliggör att man kan cykla en del av sträckan

Svagheter

- Den befintliga sträckningen har begränsad service och långt mellan boende och matställen
- Begränsade möjligheter till ekonomisk avkastning

Möjlighet (vid en utbyggnad)

- Kombinationsmöjligheter med kanalbåtar och rälsbuss
- Kanalstationerna erbjuder vatten- och toalettsservice
- Enkelt att inkludera övriga orter genom att koppla på Ronjalederna, Vita leden och Buterudsleden med flera
- Stora möjligheter till turistekonomisk avkastning vid en inkludering av Köpmannebro, Upperud, Håverud, Dals Långed, Fröskog, Fengersfors och Edsleskog

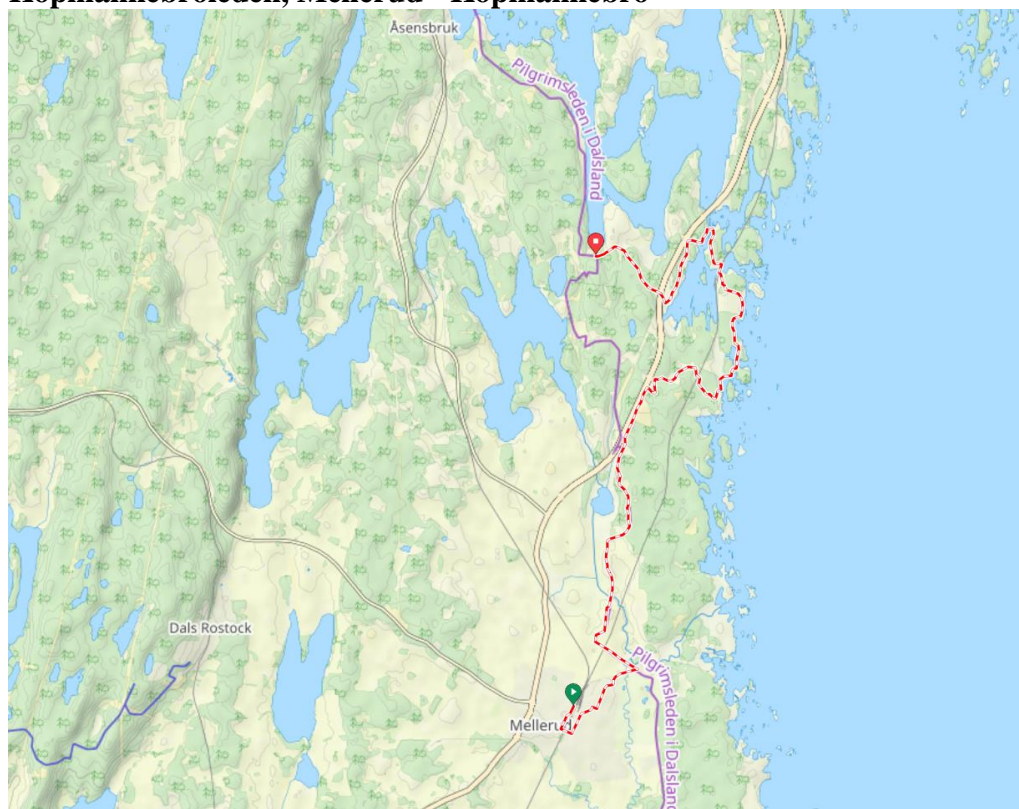
Hot

- Markägare som är ovilliga att släppa fram ny ledsträckning
- Kommunerna prioriterar inte ett ökat ansvar för ledunderhåll

Utvecklingsförslag

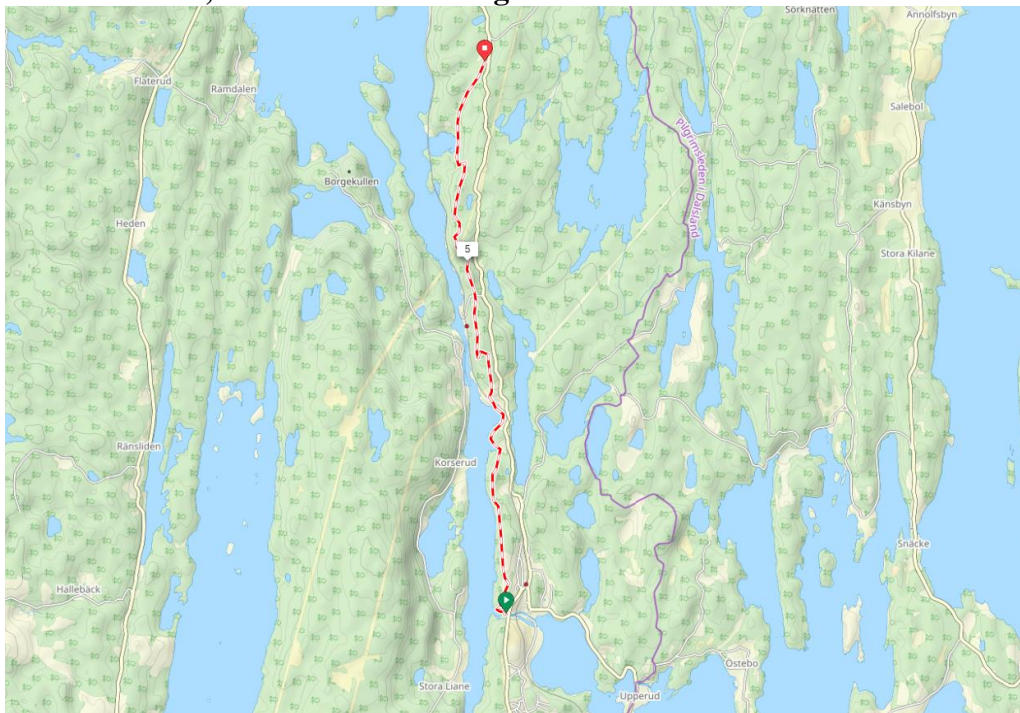
Nedan visas leder som föreslås kunna ingå om man vill gå vidare med, för att utveckla och skapa alternativ längs sträckan mellan Mellerud – Åmål.

Köpmannebroleden, Mellerud - Köpmannebro

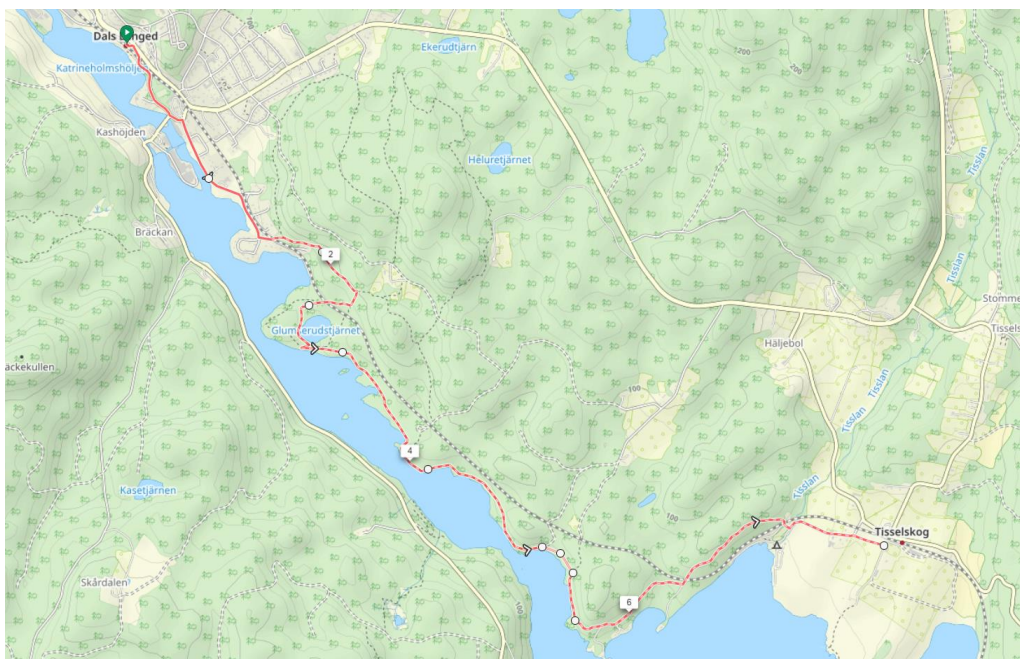
Denna led är ännu inte etablerad men ett inventerings och projekteringsarbete har påbörjats inom ramen för förstudien. Leden har en vacker och spännande sträckning längs Vänerens kustband och inkluderar den service som tillhandahålls vid slusstationen i Köpmannebro.

Buterudsleden, Håverud - Tisselskog

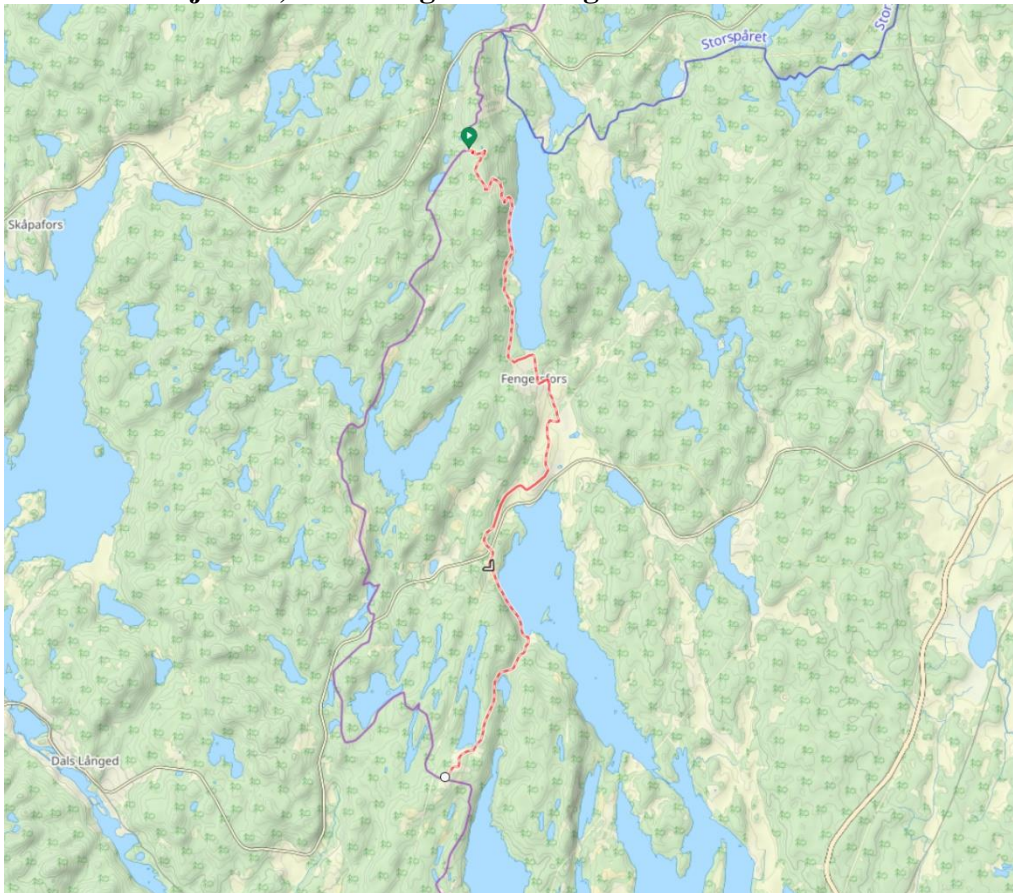
Leden som bland annat går igenom Ramslökedalens naturreservat underhålls av Melleruds kommun och Västkuststiftelsen och har sin start vid akvedukten i Håverud. Norrut passerar leden slusstationen och rälsbussens hållplats i Buterud.

Vita leden, Dals Långed - Tisselskog

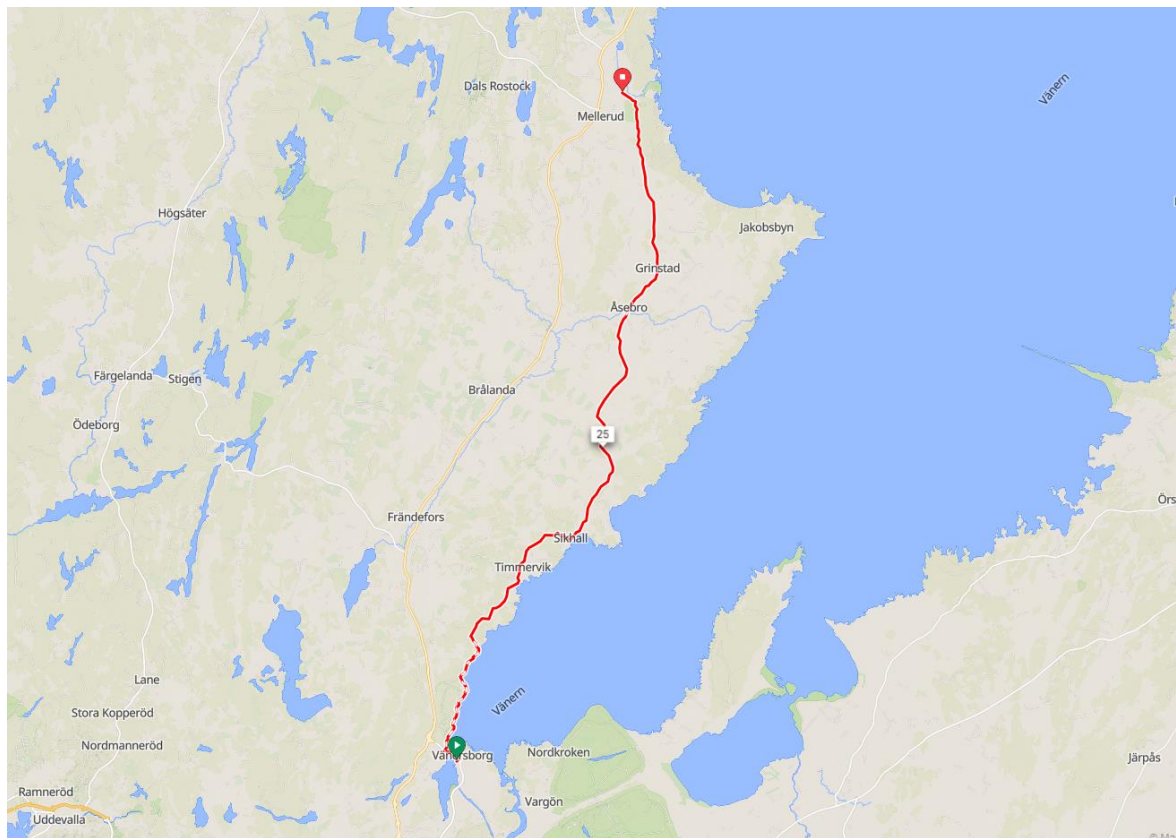
Vita leden följer Dalslands kanal men saknar i dag en liten sträcka från att koppla samman hållristningarna i Tisselskog med Dals Långed. Genom att bygga samman leden får man tillgång till järnvägens hållplatser i Tisselskog och Dals Långed.

Vandra i Ronjaland, Tisselskog - Edsleskog

Vandra i Ronjaland består av flera olika leder med Fengersfors i centrum. Här finns ett flertal olika boenden, sevärdheter och matställen. Not Quite i Fengersfors är en stor turistmagnet i området som bör inkluderas.

Pilgrimsleden, Vänersborg – Mellerud

Pilgrimsleden mellan Vänersborg och Mellerud är välskyldad och går huvudsakligen på vägar. Sträckan längs Vänerkusten har en topologi som gör den lättvandrad. Ledens tillgänglighet är väldigt god med tanke på underlag och god tillgång på kollektivtrafik mellan Vänersborg och Mellerud.

Styrkor

- Befintlig ledsträckning och information via Pilgrimsleden
- Tågförbindelse mellan orterna
- Turistcykelleden Vänerleden löper parallellt vilket öppnar upp för att cykla delar av sträckan
- Flera campingar längs leden

Svagheter

- Sträckan upplevs inte så varierad
- Stor andel bilväg

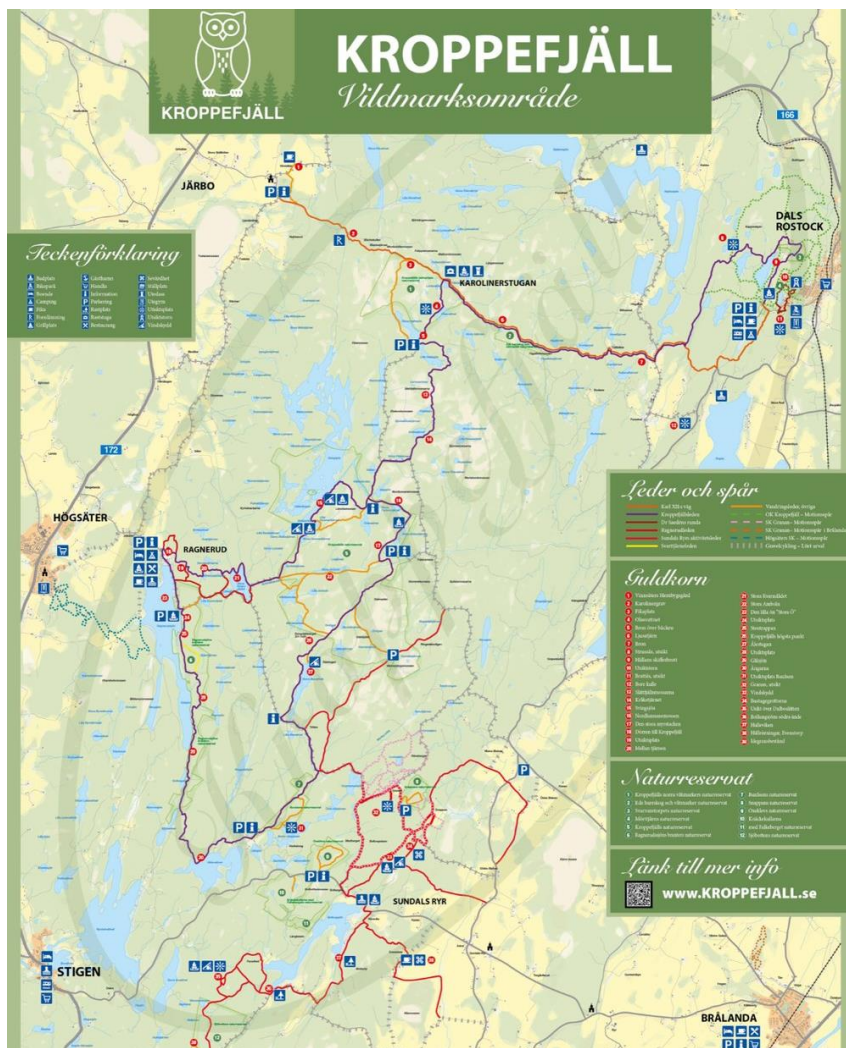
Möjligheter

- Genom att peka ut/utveckla fler besöksmål kan man öka attraktiviteten
- Sampaketering med cykel

Hot

- Minskade anslag till ledförvaltare kan leda till sämre underhåll

Kroppefjäll vildmarksområde Högsäter – Dals Rostock

Kroppefjälls vildmarksområde är det mest utvecklade av de analyserade områdena

Styrkor

- Färdigt informationsmaterial
- Befintliga mottagningsanläggningar med mat och boende som håller hög service och kvalitet.
- Välskyltat och välunderhållet ledområde
- Goda förutsättningar till turistekonomisk avkastning

Svagheter

- Ingen logistklösning för återtransport av vandrare mellan Ragnerud och Dals Rostock

Möjligheter

- En logistklösning för återtransport av vandrare mellan Ragnerud och Dals Rostock skulle kunna skapa förutsättningar för nya paketlösningar och gäster

Hot

- Minskade anslag till ledförvaltare kan leda till sämre underhåll

Kriterier och krav för regionala leder som marknadsförs inom besöksnäringen.

Under 2019-2022 genomfördes ett projekt för att ta fram ett nationellt ramverk för vandringsleder för att göra vandring som besöksanledning mer hållbar. Projektet resulterade i bland annat "kvalitetskriterier" med avsikt att höja kvaliteten på befintliga leder, och en "verktygslåda" för att stötta aktörer och organisationer som jobbar med vandringsleder. Målet för det hela är att skapa hållbara vandringsleder i Sverige som håller hög kvalitet. Bedömningar av leders hållbarhet bygger på tre vedertagna aspekter; social-, ekonomisk- och ekologisk hållbarhet och bedömningar ska alltid göras utifrån besökare så väl som ledaktörens perspektiv.

Utifrån det nationella ramverket och i samråd med Västkuststiftelsen som i dagsläget är huvudman för flertalet regionala vandringsleder har en förenklad lista med kriterier tagits fram för att säkerställa att leder som ska ingå i konceptet Dalslands Trails håller hög kvalitet och är hållbar över tid. Listan ska ligga till grund för att identifiera vilka sträckningar som kan och bör ingå i konceptet Dalslands Trails. Detta för att säkerställa att etapperna håller för att marknadsföras brett och för att kommunerna ska ha resurser nog att upprätthålla standarden på leden över tid.

- Etablerad organisation för drift och underhåll med tydlig struktur kring exempelvis uppdrag, mandat, resurser, årshjul
- Överenskommelser med samtliga markägare längs hela leden
- Led som är minst 20km eller ingår i ett nätverk av leder som utgör mer än 20km led
- Höga upplevelsevärden längst leden som gör leden attraktiv för besökare och utövare. Exempelvis kulturvärden, naturvärden eller andra sevärdheter.
- Service längs leden som förenklar för besökare och utövare. Exempelvis boenden, butiker för proviantering eller anslutning till kollektivtrafik
- En huvudman för leder som sträcker sig över kommungränser
- Märkning och skyltning enligt nationellt ramverk för vandringsleder

Led som ingår i de regionala kvalitetssäkrade lederna eller som marknadsförs till en bredare publik kräver en större insats för den organisation som står för drift och underhåll. För att denna insats ska vara berättigad och ge positiva effekter bör dessa kriterier uppfyllas.

Slutsatser

Att skapa en sammanhängande vandringsled runt hela Dalsland bedöms inte möjligt i dagsläget då det saknas ledinfrastruktur på allt för långa sträckor och att inget av nedanstående alternativ bedöms ha någon potential att uppfylla de villkor och krav som ställs på en regional vandringsled.

- En möjlighet hade varit att utnyttja vägnätet på dessa sträckor men det skulle innebära en alltför oattraktiv vandringsled som inte heller hade kunnat generera någon turistekonomisk avkastning.
- Ett annat alternativ hade självklart varit att lösa detta genom att bygga nya leder något som skulle vara allt för kostsamt sett till både investering och framtida underhåll.

Dalsland Trails

Dalsland har en varierad och storslagen natur och är turistiskt ett landskap med ett uttalat fokus på naturbaserad turism. Med en ökande vandringsturism runt om i världen och i kombination med en begynnande coolcation-trend¹ så har Dalsland stor potential att lyckas som vandringsdestination.

För att kunna konkurrera med andra destinationer behöver vi dock arbeta vidare med och utveckla infrastruktur, service och besöksmål. Det gör vi bäst genom att börja med att utveckla de vandringsområde som kommit längst och som har störst potential.

Genom att marknadsföra och erbjuda ett smörgåsbord av kvalitetssäkrade leder som håller en internationellt hög standard under begreppet Dalsland Trails har landskapet stor potential att ta emot fler gäster under en längre period under året, utan att det kommer upplevas som trångt.

Besöksmål och service längs lederna är viktiga inslag för besökarnas upplevelse. En satsning på att utveckla lederna kommer även att gynna befintliga besöksmål och aktörer som redan finns i området, samt även skapa möjligheter för nya verksamheter att utvecklas och etableras, i och med nya behov och ökad efterfrågan som en utveckling av vandringsturismen i Dalsland kan medföra.

¹En ny trend, myntad "Coolcation", har dykt upp och uppmärksammar destinationer som erbjuder måttliga temperaturer och lugna miljöer. Med sin nordliga charm och rikliga naturliga skönhet blir Sverige i allt högre grad ett resmål för dem som vill fly från sommarvärmen. Visit Sweden, 22 april 2024